



Mihail Manoilescu
(1891 – 1950)

Autor: Mihail Manoilescu

S projevy stavovství se za našich dnů setkáváme ve všech zemích, a to i tam, kde slova stavovství výslovně se neužívá.

Stavovství je systém hospodářské organizace sociální i politické, který chce uskutečnit nejvyšší cíle národa tím, že jeho zájmové skupiny uvede v právní celky.

Zájmové skupiny, které nazýváme stavy neboli korporace, nesmějí se zaměřovat ani se skupinami různých povolání, ani se sociálními třídami.

Povolání, jež zahrnuje lidi, kteří mají stejné zaměstnání, je sociálně vodorovné i stejnorodé a má charakter kolektivního egoismu.

Třída, jež obsahuje lidi, kteří mají stejnou životní úroveň a jistou sociální solidaritu přes to, že zaměstnání lidí, kteří ji skládají, je rozmanité, jest vodorovná, nesourodá a vždy egoistická.

Naproti tomu *korporace* je soubor lidí, kteří mají *společnou účast na téže funkci národní*. Složení korporace je vertikální a různorodé, neboť obsahuje lidi, kteří mají různá povolání a patří i do různých sociálních tříd. Spojuje však tyto lidi fakt, že jejich různé činnosti směřují k naplnění téže národní funkce. Na rozdíl od povolání a třídy cíl korporace tudíž není egoistický, nýbrž národní. Zatím totiž co idea třídy vyjadřuje sociální požadavek a právo i za cenu národního rozvratu, idea korporace vyjadřuje sociální službu i povinnost a vede k solidaritě v národě.

S projevy korporativismu shledáváme se tedy všude tam, kde nalézáme počátky integrace a sdružování funkčních jednotek, a po každé, když tyto jednotky, které mají přívlastky sociální, hospodářské nebo politické, mají charakter služby národní.

Dnes jsou v Evropě tři státy se zřízením čistě korporativním, a to: Itálie, Portugalsko a Rakousko. Ale i ve státech nestavovských setkáváme se s projevy konkrétního stavovství.

Mimo to je pozoruhodná i životnost některých korporací morálních, a to dokonce i v režimech, jež jsou k ideji stavovství nepřátelské nebo lhostejné. Takovou morální korporací, která ve všech zemích prošla devatenáctým stoletím, aniž ztratila svůj charakter korporativní, jest univerzita. Její autonomie, vytvořená její vysokou národní funkcí, je tak velká, že není možno si představit jakékoli vměšování politického státu do její funkce a zejména ne do principů její organizace.

Naopak však za tendence korporativní nemůžeme považovat organizace, které vznikly na

základě čistě syndikalistickém — a to ať již dělnickém či zaměstnaneckém, neboť syndikáty, proniklé třídním duchem devatenáctého století, sledují své zvláštní cíle a netíhnou, jako je tomu u korporace, k cílům celonárodním.

Vyskytuje-li se tedy v nynější době zjev stavovství, kde je jeho původ?

Jeho původ je zároveň ideologický i hospodářsko-sociální. A je záhodno připomenout, že právě země, která se nejméně blíží stavovství, první dala v 19. století základ k této nauce. Tato země je Francie. Byl to francouzský myslitel **Durkheim**, u něhož v knize *Division du Travail social* (**Společenská dělba práce**) nalézáme stopy nejhlubšího a nejsprávnějšího výkladu o moderním stavovství.

Devatenácté století, a zvláště doba poválečná zavedly nové rozdělení sociální práce mezi národy. Jestliže hospodářský liberalismus vyhovoval podmínkám století devatenáctého, nemůže vyhovovat století dvacátému, kdy, zejména po válce, hospodářské podmínky světa se změnily. Život průmyslových zemí západu se stal čím dále tím nejistější, nezaměstnanost se stala trvalým zlem a poprvé v dějinách výživa národa se stala důležitým státním problémem. A proto stát liberalistický, jenž byl založen na principu neintervence a zdrženlivosti v oblasti hospodářské, musí dnes ustoupit novému typu státu, který by byl schopen organizovat hospodářské síly národů tak, aby se uspokojila nezbytná potřeba kolektivní výživy.

Moderní stavovský stát vznikl z tohoto sběhu okolností. Korporativní stát úplný stejně jako korporativní organizace částečné vznikl z nynější nutnosti rozumně organizovat hospodářské funkce na základě principu národní solidarity.

Důkaz, že korporace vznikly z tlaku nových hospodářských okolností je v tom, že korporace nejprve se objevily v Itálii, tedy v zemi hospodářsky slabé, kde problém národní výživy se stal státním problémem již před světovou krizí.

Mimo to však nové okolnosti hospodářské zaměnily také svobodný *zahraniční* obchod obchodem kontrolovaným, řízeným, omezeným. Zatím co dřívější svobodný obchod velmi dobře snášel izolované obchodní podniky jednotlivců, obchod řízený vyžaduje, aby se utvořila vývozní a dovozní národní společenstva. Novými silami a metodami, které dnes v hospodářském světě zavládly, hospodářský individualismus je zabit.

A tak tedy ve chvíli, kdy země musí organizovat každou ze svých národních funkcí, nutně znovu přichází ke cti klasická funkční organizace, kterou je *stav*. Stavby středověké, jejichž účelem byl zájem obce, byly organizovány podle plánu obce. Korporace nynější, jejichž cílem je zájem národní, jsou organizovány podle plánu národního.

Nejvyšší organizační myšlenkou stavovství je *národní poslání*, jeho sociální služba. Proto přirozenou hierarchií korporativního režimu je: národ, korporace, jednatel.

Stavovství má venkoncem charakter idealistický. Přeměna hospodářského řádu, která

vyvolala obnovu stavovství, je těsně spojena i s hlubokou *duchovní* přeměnou naší doby.

Válka všude probudila národní cítění a dala přesný a hluboký smysl myšlence národní solidarity. Národní idealismus ve všech zemích se projevil vědomým podřízením individua společným cílům národním, a to až po každodenní životní praxi.

Za naší doby myšlenka na vlast neožívá jen v řídkých okamžicích života jako výjimečný stav mysli, ale vnucuje se na každém kroku, i v odborné činnosti jednotlivců. Národ v každém okamžiku ohlašuje svou neviditelnou i naléhavou přítomnost, a národní cíle si vynucují jednotu a souběžnost všech individuálních snah. A právě korporace jsou nejlepším prostředkem, jak organizovat nejvyšší a úplnou harmonii všech národních sil. Lhostejný a chladný stát, jak jej chápala teorie liberalistická, stát, který v teorii neměl jiného cíle než jenom individuální štěstí občanů a který byl při tom chladný a lhostejný i k jejich bídě — je duchem našeho století zamítnut.

Ostatně takový stát ani nikdy neexistoval. Neboť *teorie* liberalistického státu sice předpokládala nedostatek jakékoliv ideje kolektivní, ale skutečný duch lidu i státníků dovedl v každé historické době vytyčit národní a nadosobní ideál.

Francie, země teoretického individualismu, dávala po celou délku devatenáctého století nejskvělejší důkazy svého kolektivního idealismu a individuální obětavosti ve prospěch národa. Nuže, protiindividualistická nauka našich dnů nechce nic jiného, než to, aby z výjimečné oddanosti velikých historických okamžiků se stalo trvalé mravní pravidlo!

Musíme však vyvrátit jeden omyl, a to mínění, že stavovství a diktatura spolu splývají. Stavovství se obvykle považuje za pomocníka diktatury. Ve skutečnosti jde o dva soudobé zjevy, jež jsou velmi rozdílné, třebaže oba v přítomné době vycházejí z těchže příčin.

Krise některých demokracií nebo vůbec krize státu, chcete-li, dala vznik zároveň korporativismu i vládnímu systému autoritativnímu, jež bychom mohli nazvat politickým novoabsolutismem.

Nuže, pravda je, že stavovství a tento nový absolutismus mají něco společného: společnou tu je tendence k totalitě, společným je princip totalitní národní organizace. Oba systémy chtějí vyhovět národním zájmům a uskutečnit rovnováhu v oblasti hospodářské tím, že místo liberalistického automatismu zavádějí do života státu určitý racionalismus a uvědomělou vůli.

Nový absolutismus chce totalitní princip uskutečnit absolutní a jedinou osobní autoritou.

Stavovství chce týž princip uskutečnit dohodou a rovnováhou mezi zástupci hospodářských funkcí národních.

Z toho vyplývá, že nový absolutismus a stavovství jsou dvě velmi různé metody, jež jdou za týmž cílem. Mohou se proto objeviti stejně tak osamoceně jako pohromadě. Jestliže stavovství je spojeno s diktaturou, můžeme je nazvat stavovstvím podřízeným; jestliže

naopak však stavovství vystupuje jako systém samostatný, a to jak ve smyslu sociálním a hospodářském, tak i politickém, a jestliže korporace samy tvoří základ parlamentu jakožto hlavní zdroj politické moci, můžeme takové stavovství nazvat stavovstvím čistým.

Korporativismus podřízený se omezuje jenom na některé národní funkce, totiž na funkce výhradně hospodářské. Stavovství čisté naopak musí nezbytně obsáhnout *všechny* národní funkce. Musí být *úplné* a nesmí se omezovat jenom na korporace hospodářské. Musí v něm býti zastoupeny všechny národní funkce: školství, církve, národní obrana, spravedlnost, umění, věda...

Z tohoto rozlišení korporativismu na čistý a podřízený, jakož i z vymezení jejich obsahu — vyplývá pro oba předpoklad pro jejich trvání v budoucnosti.

Princip organický, jež představuje stavovství, je trvalý; princip autoritativní, jež představuje nový absolutismus, je pomíjivý.

Diktatura je zjev přechodný; tvoří přechod z jedné politické formy do jiné, a to přechod někdy nutný, protože připravuje formy definitivní a protože tedy koná v tomto smyslu dílo výchovné. Neboť stavovství rovněž dnes vyžaduje soustavné i uvědomělé výchovy, a to právě proto, že smysl pro korporace byl po dobu větší než celé století velmi potlačen, ba téměř uspán.

Můžeme-li se vůbec odvážiti nějaké předpovědi, mohli bychom říci, že v zemích, které poznaly režim autoritativní, absolutismus pomine a stavovství zůstane.

Souběžně s tím pak v zemích, kde nový absolutismus je psychologicky nemožný, stavovství může vzniknouti i za demokracie jakožto spontánní a přirozené úsilí smířiti nezbytnost národní organizace s principem svobody. V obou případech však stavovství se objeví jako sociální forma, která čerpá své právo na existenci a svou životnost — jak z *ducha* dnešního věku, tak i z jeho požadavků *biologických*.

O autorovi

Mihail Manoilescu, rumunský senátor a bývalý ministr, byl profesorem národního hospodářství na technice v Bukurešti. Přítomná stať je výtahem z jeho přednášky „Genèse et destinée du corporatisme contemporain,“ kterou Manoilescu pronesl 29. února 1936 v pařížské Akademii, a která pak byla uveřejněna v *Revue des travaux de l'Académie*, Mars-Avril 1936.

Úryvek z přednášky Mihaila Manoilescu „Stavovství a diktatura“ vyšel v katolickém čtrnáctideníku *Tak* č. 4 / 1937 (s. 73-75).